

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

УДК 332.1

Добрик Лілія Олександрівнак.е.н., доцент, докторант
Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту ім. ак. В. Лазаряна
liliadobrik@gmail.com**ПЕРЕДУМОВИ І ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
РОЗВИТОК РЕГІОНУ**

***Анотація.** У статті досліджено передумови та чинники впливу на соціально-економічний розвиток регіону. Визначено ступінь впливу кожного чинника на соціальну та економічну складові сталого розвитку регіону, які є ключовими в розвитку регіону на сучасному етапі. У результаті запропоновано формування концепції сталого регіонального розвитку, основаної на ефективному управлінні чинниками впливу на соціально-економічний розвиток, визначено стратегічну мету соціально-економічного розвитку будь-якого регіону України, надані пропозиції завдань, реалізація яких дозволить досягти визначеної стратегічної мети.*

***Ключові слова:** соціально-економічний розвиток; регіон; чинники, передумови, фактори впливу, розвиток людського потенціалу.*

Постановка проблеми. За останнє десятиріччя відбуваються трансформаційні процеси, які стрімко змінюють характер регіонального розвитку як на національному, так і на регіональному рівнях. У цьому контексті необхідно формувати механізми для стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку, які б сприяли вирівнюванню розвитку регіонів. На сьогодні задекларовано нові підходи до реформування системи управління регіональним розвитком на основі кращого європейського досвіду. Окреме місце серед напрямів регіонального розвитку відведене територіальному аспектові заходів, спрямованих на зміцнення центрів зростання як потенційних рушіїв розвитку відповідних територій, розбудову економічної та соціальної доступності слаборозвинутої периферії та усунення загального соціально-економічного дисбалансу. Сприятлива матеріальна та нематеріальна інфраструктура й відповідний потенціал є необхідною передумовою досягнення широкого кола узгоджених цілей регіонального розвитку.

Аналіз останніх досліджень публікацій та виокремлення частини нерозв'язаної раніше проблеми. Вивченню та аналізу різних передумов нерівномірного розвитку національних економік та, зокрема, чинників впливу на соціально-економічний розвиток, присвячено численні наукові публікації вітчизняних та закордонних учених. Серед них можна виокремити праці З. Варналія, З. Герасимчук, М. Долішнього, А. Маршалла, Ф. Перру, М. Портера, П. Потье, Дж. Фрідмана, Дж. Харвея, Т. Хегерстранда, М. Галдіна, Б. Данилишина, І. Сторонянську, Н. Мікулу, А. Мокія, М. Барановського, В. Василенко, В. Руденко. Накопичення проблем, пов'язаних з впливом різних чинників на регіональний розвиток, зумовило серйозне зацікавлення ними науковців та проведення досліджень, спрямованих на їх розв'язання. Але автори обмежуються аналізом показників, які характеризують нерівномірність регіонального розвитку та не пов'язують її з пріоритетами сталого розвитку держави. Проте характерним є те, що чинники впливу на соціально-економічний розвиток регіонів в Україні за умов впливу військового конфлікту, політичної кризи, нових умов господарювання та впливу євроінтеграції

ще недостатньо досліджено. Все це і зумовило вибір теми даного дослідження, визначило мету, послідовність викладу.

Метою статті є обґрунтування необхідності теоретичних досліджень чинників впливу на соціально-економічний розвиток регіонів України та розробки практичних рекомендацій щодо управління ними.

Викладення основного матеріалу. Формування ринкових відносин в країні найчастіше призводить до посилення диференціації матеріального положення людей. Процес підвищення рівня життя населення регіону є його соціально-економічним розвитком. Який включає в себе такі аспекти, як: зростання виробництва та доходів; зміни в інституційній, соціальній та адміністративній структурах регіону; зміни в суспільній свідомості; оновлення традицій та звичаїв. Це збільшення кількості та якості суспільних та приватних благ (товарів, робіт, послуг), що надаються населенню, в тому числі і отриманих при взаємовигідному обміні з іншими регіонами.

Сталий соціально-економічний розвиток регіону передбачає вибір такого засобу, реалізація цілей якого, на даний момент, посприє їх досягненню у майбутньому. Такий багатоаспектний процес розглядається з точки зору сукупності різних соціальних та економічних цілей, раціонального та обґрунтованого використання потенціалу регіону, що збереже ресурси для майбутніх поколінь.

Зміст розвитку регіонів може сильно відрізнятись. Дійсно, розвиток різних міст і сільських територій України за своїм змістом принципово різняться, і ця різниця зумовлена не тільки вихідним рівнем розвитку, а й особливостями кожного регіону, його виробничою структурою, географічним положенням, виробничою спеціалізацією тощо.

Сталий розвиток держави залежить від стану та соціально-економічного розвитку регіонів, що її утворюють. Організація державного управління, організована структура законодавчої і виконавчої влади, розмежування повноважень між окремими гілками влади – все це призводить до підвищення успішності соціально-економічного розвитку регіонів.

У міжрегіональному порівнянні, так само, як і в міжнародному аналізі, можна використовувати індекс розвитку людини та інші аналогічні показники.

Людський розвиток (розвиток людського потенціалу) було визначено у всесвітній серії глобальних Доповідей про людський розвиток, які публікуються Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) як процес забезпечення людей більш широким вибором у всіх аспектах людського життя, головним з яких є можливість прожити довге і здорове життя, придбати знання і мати доступ до ресурсів, необхідних для гідного рівня життя [4].

Світ як і раніше зіштовхується з багатьма складними проблемами розвитку. Деякі з них носять затяжний характер (знедоленість), деякі поглиблюються (нерівність), а деякі виникають (екстремізм з проявом насильства). Деякі носять глобальний (гендерна нерівність), деякі регіональний (нестача води), а деякі - локальний характер (стихійні лиха). Більшість проблем взаємно підсилюють одна одну: зміна клімату знижує продовольчу безпеку; стрімка урбанізація веде до маргіналізації міської бідноти. Незалежно від своїх масштабів, ці виклики мають негативний вплив на добробут людей.

Нестримно зростаюче населення планети до 2050 р. імовірно досягне близько 9,7 млрд. чол., що спричинить п'ять основних наслідків: велику урбанізацію, старіння населення, зростання середнього класу, міграцію і збільшення чисельності молоді. У 2014 р. більше половини світового населення мешкала в міській смузі, до 2050 р. це значення може зрости до 2/3, коли містам доведеться вміщувати ще близько 2,5 млрд. чол. Очікується, що до 2030 р. у світі налічуватиметься 41 мегаполіс, і в кожному мешкатиме понад 10 млн. чол. [2].

Україна переходить в нову епоху історії і Український народ отримує унікальний шанс побудувати нову Україну. Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, Україна отримала інструмент та дороговказ для своїх перетворень. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні

в подальшому стати повноцінним членом в Європейському Союзі. Такими вимогами є відповідність Копенгагенським критеріям - параметрам, яким мають відповідати держави-члени Європейського Союзу [8].

Сучасний світ загальної конкуренції та глобальних викликів, браку природних, фінансових, людських ресурсів спонукає всіх суб'єктів різних ринків шукати нові можливості для розвитку, використовувати власні переваги та можливості для отримання кращого доступу до ресурсів.

Зміна підходів до регіонального розвитку, що відбулась в Європі та відбувається в Україні, спрямована на посилення ролі регіонів, органів публічної влади в регіонах у власному стратегічному плануванні та власному розвитку [9].

Питання підготовки стратегій розвитку регіонів регулюється Постановою КМУ від 11 листопада 2015 р. № 932 «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» [10].

Важливим методологічним завданням є визначення чинників впливу на соціально-економічний розвиток регіонів, що забезпечать рух регіональної соціально-економічної системи по траєкторії стійкого розвитку.

Сутнісна характеристика чинників впливу на соціально-економічний розвиток регіонів за пріоритетністю значення їхньої дії полягає у тому, що насамперед розглядаються ті чинники, вплив яких у конкретній період є найбільшим. Але для того, щоб вияснити, вплив якого чинника є найбільшим, тобто який з чинників є пріоритетним, необхідно все-таки спочатку проаналізувати всі чинники. На сьогодні, можна визначити ряд чинників, які здійснюють зростаючий вплив на розвиток регіонів.

Природно-ресурсні та кліматичні чинники. Характеризують наявність в регіоні немобільних ресурсів, таких як: ліси, річки, корисні копалини, землі з урахуванням сільськогосподарського призначення й ґрунтового покриття, фауністичні ресурси тощо. Підкреслюють особливості природного середовища (зокрема, середньорічні температури, середньорічну кількість опадів, тривалість опалювального сезону), рекреаційні умови проживання населення, екологічну ситуацію в регіоні і впливають на стандарти і спосіб життя населення [11]. Здійснюють вплив на розвиток в регіоні рекреації, туристичної та санаторно-курортної галузі.

Транспортно-географічні чинники. Характеризують географічне положення регіону, його близькість до центральних транспортних розв'язок та основних магістралей. По яким здійснюється рух товарів. Крім цього, є додатковий фактор розвитку придорожного сервісу, що сприятливо впливає на розвиток регіону в цілому. Під впливом цього чинника створюються специфічні економічно вигідні умови для розвитку різних видів людської діяльності, що виникають на основі зростання функціональної зв'язаності, контактності, мобільності, взаємної проникності та доповнюваності різних елементів регіональних соціальних систем.

Демографічні чинники. Демографічною ситуацією в регіоні визначається трудовий потенціал. Стан населення на конкретній території на визначену дату. Під станом населення розуміють не тільки кількість населення, але і його якісні характеристики: розподіл населення за віком, за статтю, за рівнем освіти, за конфесійною приналежністю, за культурними традиціями тощо. Однією з основних причин, які стримують соціально-економічний розвиток регіонів України, є демографічна криза. Відбувається звуження демографічної бази відтворення трудового потенціалу через низький рівень народжуваності, високий рівень смертності, трудову еміграцію працездатного населення, скорочення тривалості життя, погіршення вікової структури, зниження чисельності економічно активного населення, що призводить до щорічного зниження рівня трудового потенціалу та скорочення людських ресурсів регіонів [1].

Екологічні чинники. Характеризують рівень антропогенного забруднення довкілля. Використання екологічно безпечних технологій, ефективного механізму збереження джерел прісних та мінеральних вод, заходи з забезпечення населення екологічно-чистою питною водою, захист річок, потоків та водойм від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками. Вчасність реконструкцій та капітальних ремонтів діючих очисних споруд. Створення нових сміттєзвалищ, а також відкриття підприємств з переробки промислових та побутових відходів в регіоні. Ступінь вирішення проблеми збору і утилізації побутового сміття. Проведення і реалізація, вказаних заходів позитивно впливає на соціально-економічний розвиток.

Інфраструктурні чинники. Інфраструктура (виробнича, соціальна, науково-технічна, екологічна, інтелектуальна) є тим, що стримує розвиток регіону чи стимулює його. Розвинута інфраструктура регіону - це посилена безпека та сильніші зв'язки мешканців та економіки. Розвиток інфраструктури залежить від специфіки галузей і регіонів і здійснюється відповідно до змін у виробничій сфері. Структура виробництва в сучасних умовах характеризується зростаючою орієнтацією не на галузеву, а на регіональну систему господарювання. Інфраструктура сучасного міста, якість міського середовища визначається діяльністю комплексу галузей міського господарства, що забезпечують населення міста і виробництво. Інфраструктура займає ключове місце в розвитку економіки, оскільки її існування пов'язане зі станом продуктивних сил і територіальним поділом праці, а також ефективністю функціонування сфери матеріального виробництва [6]. Інфраструктурне облаштування економіки регіонів з одного боку залежить від темпів модернізації, а з іншого – сама виступає постачальником соціально-економічного розвитку регіонів.

Виробничо-промислові чинники. Розвиток промисловості регіону передбачає раціональне і більш повне використання природно-ресурсного потенціалу з урахуванням вимог екологічної безпеки, урахування внутрірегіональних демографічних особливостей, рівня зайнятості, використання трудового та кадрового потенціалу, налагодження міжрегіональних зв'язків у межах єдиного простору України, а також розвиток міжнародної промислової інтеграції.

Фінансово-економічні чинники. Одним з найбільш важливих фінансово-економічних чинників розвитку будь-якого регіону України є забезпеченість природними ресурсами, розвинений промисловий сектор, інфраструктура, зовнішні і внутрішні економічні зв'язки, ринкова кон'юнктура, кваліфіковані трудові ресурси, обсяг бюджетних доходів, привабливі умови для інвестування, ступінь залежності від зовнішніх джерел ресурсів та енергії. Які пов'язані з рівнем соціально-економічного розвитку країни і кожного конкретного регіону, з рівнем та структурою зайнятості в суспільному виробництві; рівнем грошових доходів жителів та їх диференціацією серед окремих соціальних груп, з обсягом й структурою товарної пропозиції, досягнутим рівнем споживання товарів та послуг, із структурою індивідуального споживчого бюджету, а також з характером і типом власності на підприємствах регіону [7].

Військово-політичні чинники. Внаслідок воєнного конфлікту найбільший збиток нанесений підприємствам добувної, хімічної промисловості, гірничо-металургійного комплексу і машинобудування. Крім зростання ризиків для функціонування підприємств Донбасу, не меншої шкоди завдано промислому виробництву й через порушення налагоджених зв'язків «сировина-виробництво-збут» з іншими регіонами країни. Із загостренням кризи проявились проблеми промислового комплексу регіонів, які накопичувались роками: надмірна залежність від зовнішньої кон'юнктури на ринках основних експортних товарів, висока енерго- та матеріалоємність виробництва, що стало причиною різкого зростання собівартості, дефіцит коштів для модернізації основних фондів, скорочення збуту на внутрішньому ринку через зменшення попиту на продукцію проміжного споживання та інвестиційного призначення.

Чинники державного впливу та регіональної політики. Можливість використання діючого механізму регулювання економічного розвитку регіону. Фактори регіональної політики держави [13]. Під цим поняттям розуміють одночасно і державне регулювання територіального суспільного розвитку, і регулювання розвитку регіонів, що здійснюється центром. Базовим об'єктом регіональної політики в Україні зараз є обласний регіон. Зокрема, проблеми депресивних регіонів не можуть бути вирішені їх власними силами, потребують постійної уваги і фінансової допомоги з боку держави.

Чинники громадської, культурної та соціальної діяльності. Пріоритетними завданнями у сфері соціальної інфраструктури є забезпечення випереджаючих темпів розвитку комунікаційної та торговельної інфраструктури, проведення житлово-комунальної реформи з метою забезпечення належного рівня обслуговування населення. В групу вказаних чинників входить забезпеченість населення житлом, дитячими дошкільними установами, загальноосвітніми школами, медичними установами (лікарнями, поліклініками, аптеками), об'єктами культури (театрами, кінотеатрами, танцювальними залами, клубами, бібліотеками), торгівлі (магазинами, ринками, об'єктами громадського харчування), побутового обслуговування (будинками побуту, хімчистками, пральнями), спортивними установами (стадіонами, спортивними залами) й таке інше, тобто об'єктами, що забезпечують населенню умови нормальної життєдіяльності, а також системи соціального захисту. Головним результатом соціально-економічного розвитку регіону має стати повноцінна здорова людина, поліпшення її життя, реалізація заходів по забезпеченню соціального захисту населення, розвитку охорони здоров'я, освіти і науки, культури і мистецтва, фізичної культури і спорту, створення сприятливих умов для гармонізації міжнаціональних і міжконфесійних відносин в усіх сферах життєдіяльності.

Техніко-технологічні чинники. Можливість оперативного впровадження науково-технічних досягнень. Темпи зростання промислового виробництва потребуватимуть збільшення споживання енергоносіїв. Запровадження енергозберігаючих технологій є основним резервом сталого енергозабезпечення та зменшення частки енергоносіїв на одиницю продукції.

Конкурентні чинники. Нестабільність соціально-економічного розвитку призвела до необхідності пошуку нових ринків збуту товарів на зовнішніх ринках, освоєння нових видів продукції та перепрофілювання виробництв. Відбувається зміна галузевої спеціалізації регіональної економіки, зокрема напрямів експортоорієнтованого виробництва [3]. Це є необхідним чинником задля зміцнення регіональних господарських комплексів та надання їм нових стимулів до розвитку.

Ринкові чинники. В залежності від конкретних особливостей та наявності в регіоні інфраструктури для розвитку бізнесу, визначених умов пільгового оподаткування можна визначити конкретні умови відтворення товарів і послуг, робочої сили. Ці показники визначають рух цін, розмірів виробництва, зайнятості, рівня життя населення. Основною характеристикою кон'юнктури ринку є ступінь збалансованості попиту і пропозиції. Така оцінка дозволяє діагностувати тип кон'юнктури регіонального ринку.

Чинники інвестиційної привабливості. Основна мета активації інвестиційної діяльності в регіоні полягає в тому, щоб через нарощування обсягів виробництва і поліпшення економічного стану суб'єктів підприємницької діяльності досягти підвищення рівня життя населення та збільшення обсягу джерел власних інвестиційних ресурсів [12].

Чинники продовольчої безпеки. В умовах формування регіональних продовольчих ринків продовольча безпека регіону має особливе значення. Рівень продовольчої безпеки в кожному регіоні визначається з урахуванням специфічних особливостей: природнокліматичних умов регіону, соціально-економічного становища, стану агропромислового виробництва і продовольчого ринку, достатності продовольства тощо. Продовольча безпека регіону залежить від здатності регіональної системи формувати і розподіляти продовольчі ресурси, стабільно забезпечувати всі категорії населення продуктами харчування на всій своїй території в достатній кількості, якості та асортименті

та від можливості різних груп населення придбати необхідну кількість продовольства високої якості. Завданням регіональних органів влади є забезпечення рівноправних умов для функціонування продовольчого ринку, зокрема створення реальних, а не декларативних можливостей продати свою продукцію усім виробникам, у тому числі і дрібним, боротьба з монополізацією продовольчого ринку перекупниками, створення умов для організації виробництва екологічно чистих продуктів харчування з маркою «біо». І тому регіональні особливості продовольчої безпеки зумовлюють всю сукупність загроз і небезпек, які впливають не тільки на безпеку і соціально-економічний розвиток регіону, а й країни в цілому.

Інформаційні чинники. Характеризують можливість вільного доступу кожного жителя регіону до всієї інформації, необхідність в якій виникає в процесі його діяльності, відпочинку та у побуті, відкритість органів місцевого самоврядування для діалогу з суспільством, формування рівнів інформаційних потреб та інформаційної культури населення, забезпечення інформаційної безпеки регіону і кожного його жителя. Перетворення інформаційних ресурсів регіону в стратегічний ресурс сталого і поступального розвитку, спрямованого на досягнення головної мети розвитку регіону - стабільного поліпшення якості життя всіх верств населення. Рівень інтеграції інформаційної інфраструктури регіону в національну і світову інформаційні системи.

Інституціональні чинники. Значно впливають на рівень соціально-економічного розвитку регіонів. Характеризують ступінь завершеності в регіоні структурних перетворень та інституціональних ринкових реформ. Під інституціональним середовищем економічної системи розглядається сукупність соціокультурних, політичних і правових інститутів та взаємозв'язків між ними, які впливають на характер економічної діяльності людей та формування стійких структур їх взаємодії у межах економічної системи регіону [5].

Кожен із цих чинників формує умови для існування та життєдіяльності регіонів у новій якості, що потребує відповідного регулювання регіонального розвитку з боку держави. Більшій ефективності регулюванню і загалом державній регіональній політиці могло б надати застосування комплексного підходу до розвитку територій. На думку фахівців, у регіональній політиці необхідно перейти від політики вирішення точкових проблем до політики комплексного розвитку територій, комплексного планування територій. Тим самим можна досягти цілей забезпечення стабільного й ефективного розвитку регіонів.

Будь-якому регіону необхідно мати інформацію про те, як перераховані чинники сприяють підвищенню рівня соціально-економічного розвитку. Такі знання потрібні для того, щоб уміти управляти ними, а саме вчасно проаналізувати ці чинники і прийняти вірні рішення в різних областях, що стосуються регіонального розвитку. Слід зазначити, що роль кожного чинника постійно змінюється тому процес розвитку не можна розглядати як просту сукупність чинників, що діють в одному напрямку. Впорядкованість і структурованість чинників як відкритих динамічних систем, підвищує передбачуваність поведінки і напрямів змін кожного компонента, що безумовно, сприяє стійкості регіону в цілому.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи, можна визначити стратегічну мету соціально-економічного розвитку будь-якого регіону України. Вона полягає у становленні, на основі сприятливого інвестиційного клімату, високоефективної соціально орієнтованої економічної системи ринкового типу, яка забезпечить мотивацію до активної діяльності як основного засобу зростання добробуту населення і створить умови для збереження якості навколишнього середовища, раціонального використання природно-ресурсного потенціалу та інтеграції у світове економічне співтовариство.

Вирішення наступних завдань дозволить досягти визначеної стратегічної мети соціально-економічного розвитку регіону. А саме: за рахунок соціально-економічного зростання поліпшити якість життя та соціального забезпечення; створити умови для

продуктивної зайнятості населення; розвивати регіональний споживчий ринок; забезпечити населення якісними продуктами харчування, основними товарами масового попиту; розвивати рекреаційну сферу, незалежно від географічного розташування регіону (створення або оновлення вже існуючих національних парків, заповідників, парків культури та відпочинку, туристичних місць тощо); досягнення стійкої фінансової стабільності; ефективного використання існуючого виробничого потенціалу; послідовного нарощування інвестиційних ресурсів; раціональне використання природних ресурсів, науково-технічного та інтелектуального потенціалу регіону; створення єдиної регіональної системи зовнішньоекономічної діяльності, розширення виробничих, торгових і науково-технічних зв'язків з іноземними партнерами, збільшення експорту продукції, робіт, послуг; інформатизація всіх сфер соціально-економічної діяльності.

Виділення чинників соціально-економічного розвитку регіону є базисом для ефективного управління сталим розвитком регіонів, ґрунтованому на їх раціональній реалізації та використанні.

Список використаної літератури

1. Баб'як Г. П. Демографічні чинники та їх вплив на відтворення трудового потенціалу України / Г. П. Баб'як // Соціально-трудова відносина: теорія та практика. - 2014. - № 1. - С. 362-366. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvtt_2014_1_60.
2. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (2014). "Дорога до гідного життя до 2030 року: викоринювання знедоленості, перетворення умов життя усіх людей і захист планети". Узагальнююча доповідь Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй по порядку денному на період після 2015 року, А/69/700. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/700&referer=/english/&Lang=R
3. Дикий О.В. Основні пріоритети та механізм стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів / О.В. Дикий // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". - 2011. №11. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=803>
4. Доповідь про людський розвиток 2016. Людський розвиток для усіх і кожного / Пер. з англ.; Програма розвитку ООН. - М.: Видавництво "Весь Світ", 2017. - 284 с.
5. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни: монографія / Н.І. Литвиненко; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. - Д.: НГУ, 2015. - 310 с.
6. Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації. Аналітичне дослідження// ГО «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень», Фонд імені Фрідріха Еберта. - Київ, 2017. - 108 с.
7. Нудельман В.І. Для чого потрібні генплани територій. 07 січня 2017 року // Українська правда [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/01/7/7131578/>
8. Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: Офіційний сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
9. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної державної адміністрації. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://old.adm.dp.gov.ua/OBLADM/obldp.nsf/home.xsp>
10. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу :<http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Sotsialno-ekonomichniiRozvitokRegioniv>
11. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/region_Ukr-d43fd.pdf
12. Пігуль Н.Г. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку / Н.Г. Пігуль // Економічний аналіз. - 2014. - Том 16. № 1. - С. 117-122.
13. Регіонально-адміністративний менеджмент: Навчальний посібник під ред. д. філос. н., проф. В. Г. Воронкової — К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2010. - 352 с. - С. 198- 223.
14. Табалова О. Є. Передумови виникнення регіональних асиметрій сталого розвитку в Україні / О. Є. Табалова // Фінансовий простір. - 2012. - № 3 (7). - С. 26-30.

References

1. Babiak H. P. (2014) The Demographic factors and their influence on the recreation of labour potential of Ukraine. *Sociallabour relations: theory and practice*. №1. 362-366. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvtt_2014_1_60. (in Ukr)
2. General Assembly of United Nations (2014) *The road to dignity by 2030: ending poverty, transforming all lives and protecting the planet Summarizing lecture of the Secretary general of United Nations one after another daily on a period*

after 2015 A/69/700. Available at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/700&referer=/english/&Lang=R (in Ukr)

3. Dykyi O.V. (2011) Basic priorities and mechanism of the strategic planning of socio-economic development of regions. *Electronic scientific professional edition the "Effective economy"* (electronic journal), №11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=803> (in Ukr)

4. Program of development of the UNO (2017). *Lecture about human development 2016. Human development for all and every*. Moscow: publishing House "the Whole World".

5. Lytvynenko N.I. (2015) *Institutional constituents of socio-economic development of country*. Dnepr: National Mining University (in Ukrainian)

6. Fond imeni Fridrikha Eberta (2017). *Infrastructure of regions of Ukraine. Priorities of modernisation. Analytical research*, Kyiv: HO «Poliskiyi fond mizhnarodnykh ta rehionalnykh doslidzhen». (in Ukr)

7. Nudelman V.I. (2017) What the general layouts of territories are needed for. *Ukrainska pravda* (electronic journal) Available at: <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/01/7/7131578/>

8. Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

9. Ofitsiyni sait Dnipropetrovskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. Available at: <http://old.adm.dp.gov.ua/OBLADM/obldp.nsf/home.xsp>

10. Ofitsiyni sait Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. Available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Sotsialno-ekonomichniiRozvitokRegioniv>

11. National Institute for Strategic Studies (NISS) Available at: <http://en.niss.gov.ua/aboutus.html>

12. Pihul N.H. (2014) Social infrastructure: functional setting and features of development. *Economic analysis*, vol. 1, no. 71, pp. 117-122. (in Ukr)

13. Voronkova V. H. (2010) Regionally-administrative management. Kyiv: "Publishing house "Professional" (in Ukr)

14. Tabalova O. Ye. (2012) Pre-conditions of origin of regional asymmetries of steady development are in Ukraine. *Financial space*. vol. № 3 (7), pp. 26-30 (in Ukr)

Dobryk Liliia Oleksandrivna

Ph.D., associate professor, doctoral student
Dnipropetrovsk National University
of Railway Transport. ac V. Lazaryan,
liliadobrik@gmail.com

PREREQUISITES AND FACTORS OF INFLUENCE ON THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

Abstract

Introduction. The ongoing transformational processes are rapidly changing the nature of regional development. This is happening both at the national and regional levels over the past 10 years. In this context, it is necessary to form mechanisms for stimulating social and economic development. This will help to equalize the development of regions. Today, new approaches to reforming the system of managing regional development are identified. For this, the best European experience was used. A separate place among the directions of regional development is occupied by territorial measures. Which are aimed at strengthening the development of regions. In the article the preconditions and factors of influence on social and economic development of the region were investigated. The degree of influence of each factor is determined. As a result, variants of tasks were proposed. Solving such tasks will lead to the achievement of a strategic goal and effective management of regional development.

Purpose. The purpose of the article was to explain the need for theoretical studies of the factors influencing the social and economic development of the regions of Ukraine. Practical recommendations on managing the factors of influence on regional development were developed.

Results. The socio-economic development of the region is the process of raising the standard of living of its population. This process includes aspects. Increased production and income, changes in the structures of the region, changes in public consciousness. This is an increase in the amount of benefits that the population of the region receives. Therefore, it is necessary to choose a method that will help achieve goals in the future. The factors that have the greatest impact on regional development were considered. Natural and resource factors. Transport and geographic factors. Demographic factors. Environmental factors. Infrastructural factors. Industrial and industrial factors. Financial and economic factors. Military-political factors. Factors of state influence and regional policy. Factors of social, cultural and social activities. Technical and technological factors. Competitive factors. Market factors. Factors of investment attractiveness. Factors of food security. Information factors. Institutional factors. Each of these factors forms the conditions for the existence and life of the regions in a certain quality. And this requires appropriate regulation by the state.

Originality. We propose a transition to integrated development of regions. This will help achieve the goals of stable development. The study of each factor will lead to the skills of managing them in a complex. Respond to

changes in a timely manner. The role of each factor is constantly changing. Make prompt, correct decisions. In further research, the factors will be investigated.

Conclusion. Management of factors influencing regional development will help to build a pleasant investment climate. Which will lead to an efficient, economical regional system. The well-being of the population will improve. Conditions will be created for the preservation of the environment. Achieving stable financial stability. The allocation of factors of influence on the socio-economic development of the region is the basis for effective regional management. It is based on their rational implementation.

Keywords: socio-economic development; region; factors, preconditions, factors of influence, development of human potential.

*Одержано редакцією 27. 03.2018 р.
Прийнято до публікації 10.03.2018 р.*

УДК 330.3

Тульчинський Ростислав Володимирович

кандидат економічних наук, доцент

ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет

імені академіка Юрія Бугая»

r_istu@ukr.net

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ НОВОГО РЕГІОНАЛІЗМУ

Анотація. У статті висвітлено класифікаційні ознаки нового регіоналізму. З'ясовано, що по відношенню до класифікації нового регіоналізму використовують різні підходи, а саме: розглядаючи регіоналізм одночасно як певні особливі взаємовідносини регіонів із світовим господарством та як політику; використовуючи макро-підхід, що вбачає в регіоналізмі позиціонування регіону у світовому господарстві; характеризуючи відношення до соціокультурної, економічної та політичної складових; характеризуючи як певний ліберальний громадський рух або як радикальні прояви, а також визначаючи його прояви у консерватизмі та сепаратизмі. Встановлено основні причини виникнення нового регіоналізму.

Ключові слова: регіоналізм, новий регіоналізм, регіоналізація, становлення регіоналізму, класифікація, розвиток, глобалізаційні процеси, регіональна парадигма.

Постановка проблеми. Розвиток глобалізації та інтеграції наприкінці минулого століття призвів до становлення більш складної міжнародної структури світового господарства, що, у свою чергу, стало підґрунтям для виникнення нових теорій та парадигм у світовій науці. Процеси, зумовлені глобалізацією, сприяли виникненню наукового дискурсу щодо теоретичних засад становлення регіональної економіки у складі просторових суспільних систем [3, с. 92].

Процеси посилення регіонального аспекту в глобалізаційному Європейському просторі сприяли виникненню в 90-х роках минулого століття парадигми «нового регіоналізму». Регіональна політика розвитку набуває рис стратегії згрупування ЄС, що означає переплетіння регіональної і соціальної політики. Парадигма нового регіоналізму спрямована на ефективне використання внутрішнього потенціалу регіонів за рахунок удосконалення інструментарію регіональної політики. На регіональній основі будується більшість глобальних моделей сталого розвитку, регіони розглядаються як сукупність утворень, з позицій можливостей їх подальшого зростання та включення в глобальні процеси, розвивається взаємозв'язок між регіональними і глобальними партнерами на субрегіональному рівні тощо. Також поширюються процеси регіоналізації не тільки на рівні міжнародних регіонів, а й у складі самих держав, тим самим розвиваючи внутрішній потенціал власних регіональних суб'єктів.